

OM LYSET I INGER OG JOHANNES EXNERS ARKITEKTUR

Arkitektfaget er i en slags krise og har allerede været det i en del år. Krisen har ikke direkte med den øjeblikkelige erhvervsbetonede at gøre. Den stikker dybere og har medført at fagets resultater virker uafklarede, uden indbyrdes sammenhæng, og tit også uden blik for det essentielle i den enkelte opgave, i et omfang som man ikke har kendt det i de sidste 40-50 år.

I den situation vil det være naturligt at tage de faglige forudsætninger op til overvejelse, og det kan gøres på i hvert fald to måder:

1. En historisk orienteret, hvor ældre principper eller praktiske løsninger bliver taget op med henblik på stof der kan genbruges, renses for deres stilhistoriske bindinger.
2. En mere erkendelsesbetonet, hvor ny videnskabelig indsigt om menneskets biologiske egenart (taget i videste forstand) eventuelt i forbindelse med ny teknisk-videnskabelig indsigt kan pege på nye løsninger eller nye grænser for eksisterende løsninger.

I Inger og Johannes Exners arbejde møder man begge bestræbelser under et. Hoveddispositionen i de fleste af deres huse giver ofte en tone eller stemning, som man nok kan nikke genkendende til, men som man alligevel ikke mindes at have set før. Og får man først indblik i deres projektering bliver det klart at det blandt andet kan have forbindelse med deres evne til på en original måde at bearbejde hvad der findes af nutidig specialviden.

Helt grundlæggende i deres byggeri er nok den måde de bruger lyset på, både dagslyset og det kunstige lys. Lysets indflydelse på de rum vi befinder os i er almindeligvis noget som mennesker ikke uden videre er rigtigt opmærksomme på. Det kræver i hvert fald træning at se, og måske endda talent.

Men alle lader sig påvirke af lys. I virkeligheden er det

at placere en lysåbning i et rum et af de stærkeste visuelle indgreb der findes. Åbningens størrelse og form, dens begrænsning og opdeling, og ikke mindst dens placering i forhold til menneskelig øjenhøjde, bliver derfor dominerende arkitektoniske påvirkningsmidler. Det er næppe for meget sagt, at kun hvor det lykkes at styre lyset kan man håbe på en ubesværet og selvfølgelig brug af et hus.

Ulykkeligvis har den store hovedstrømning i flere årtiers arkitektur nærmest taget lyset for givet og sat kræfterne ind på andre, tilsyneladende mere nærliggende, opgaver, med det resultat at der i dag blandt arkitekter i al almindelighed ikke findes nogen tradition for at bruge lyset bevidst.

På den baggrund bliver Inger og Johannes Exners forståelse for lysets muligheder en temmelig isoleret, men til gengæld væsentlig indsats.

De huse de har tegnet er næsten uden undtagelse præget af hver sin særlige lysstemning, både ved dag og ved aften. Jeg har endda indtryk af - men her er jeg ikke fagmand - at deres forståelse for lyset i et hus er parret med en tilsvarende forståelse for lyden i et hus, og at begge dele bliver tænkt igennem i overensstemmelse med de materialer der er taget i anvendelse. For det man kan se, det man kan høre, og det man kan røre ved må som en hovedregel være uden tvetydighed, hvis vores oplevelse af sammenhæng og harmoni skal kunne fungere uforstyrret.

Inger og Johannes Exners arbejder får derfor - udover deres værdi som brugbare og karakterfulde enkeltværker - en særlig betydning som eksempler på at det, i en periode med stor faglig tvivl, virkelig er muligt over en årrække at præstere det ene bygværk efter det andet, næsten som om der slet ikke var nogen krise.

19. oktober 1977

Sophus Frandsen
Sophus Frandsen